

Prvi razred.

krito z neprodirnim zastorom temne, molčeče bodočnosti.

In je že začetek šole tu!

Prvo uro stopim vedno z napetostjo v prvi razred, k malim, še nepoznanim. V štirih prvih klopeh sede novinci; na eni strani dečki, na drugi deklice. Zadaž večji, ki so hodili v šolo že prejšnje leto, nekateri že dve ali več — posebni učenjaki!

Večina jih je iz druge župnije. Skoraj uro daleč je šola od naše cerkvice, da prihajajo tudi iz sosednjih vasi.

Tako stojim pred tujimi obrazi. Nekako divji se mi zazde v prvem trenutku. Nikake zveze še pač ni med nami. Velika razdalja, hladna nepoznanost nas loči še.

Tišina, molk. Vse gleda, molči. Najmanjši zro plašno. Menda trka ob vsa srca tesno vprašanje: »Kaj pa ta? Kaj bo storil z nami? Kaj nam bo povedal?

Drobnemu fantku v drugi klopi gre na jok. S težavo ga zadržuje. Ustnice mu drhte, oči so mu vse solzne. Deklice so pogumnejše. Vprašaje, išoč strme gori proti meni. Obrazi so jim napeti, a mirni. Kakor bi si bile nadele krinke, da skrijejo zanje svoje misli in svoj strah.

A polagoma se nekaj taja. Tiste nehoti narejene, v prvem začudenju, v trenutni preplašenosti nadete krinke padajo. Iz oči izginja napetost in strah — vse punčiče se ob taki napetosti čudno povečajo. Začno morda misliti, na tihem upati: »Saj ne bo tako hudo.«

Samo tisti drobni fantek se ne more umiriti, ne se prilagoditi toplejšemu okolju, ne prosteje zadihati v že precej očiščenem ozračju. Vso uro mu obraz drhti, vso uro mu solze teko. Še obrisati si jih ne upa. Sedi ves sključen — nesreče in obupa podoba. Kako mu pač udarjajo na uho moje besede, ko ga tolažim, da mu ne bomo nič hudega storili? Morda jih komaj sliši. Na srce mu menda že ne potrkaajo. Odmeva vsaj si ne zbude. Kakor razbiti zvon mora biti danes njegovo srce. Sosed, še manjši, še drobnejši — tudi doma sta soseda, prvič ga je danes prignala mati, tega drobnejšega, v šolo, tik pred mojo uro — ga postrani pogleduje. Smili se mu pač! Tolažiti ga ne more, ne upa. A ta se drži imenitneje. Ne joka. Samo povsod mi sledi, opazuje me z velikimi, čudečimi se očmi.

Izprašujem jih, kako jim je ime, kje so doma. Fantje odgovarjajo počasi, okorno. Nekateri kakor bi mi razodevali veliko skrivnost. Deklice živahneje. Ta pa ona kar podjetno. Še nasmehlja se. Se pač že zaveda: »Ne bo ne tako hudo.«

Ko po uri odhajam, je že vse precej drugače. Iz prvotnega mrtvila, iz tiste težke otrplosti ob začetku se je že nekaj izoblikovalo, vsaj v nejasnih, meglenih obrisih: Življenje.

In res, saj ura ni bila za to, da bi jih že kdo ve kaj naučil. Prvo je bilo: Odpreti srca, najti pot do duš. Zdi se mi, da se je vsaj malo posrečilo. Prve stopnje. Prvi pogled čez visoko obzidje. Polagoma bo treba stopati dalje. Zdaj je še vse nekako na dobro srečo zgnetena glina. Treba jo bo upodabljati, vdihniti ji duha. Morda narediti celo kak umotvor. Vsaj iz tega, iz one...

Prvo, šele poganjajoče cvetje! Kje je še sad!

*

Prihodnjo uro mi prinese fantič, ki je prvo uro prejokal, tri debele hruške. Precej zelene! S silo jih je kje oklatil, same že se niso odpadle. — Me li hoče z njimi podkupiti? Ni treba, prijatelj mali! — Branim se: »Le ti jih imej!« »Ne, ne!« odgovarja trdovratno. »Jih še imam.« Moram jih vzeti. Vesel odhaja v klopi.

Skoraj vsi novinci sede že manj okorno in leseno. Prihaja pač v nje nekaj toplote, živahnosti in nagajivosti iz zadnjih klopi, od večjih.

Čez nekaj ur je že življenja dovolj, včasih preveč. Med starejšimi vsaj. Začetniki so še vsi skromno-mirni. Večji polni neugnanosti. Nekateri vsaj.

Je tu Helčka, Mihaela, dekletce kakor angelček. A živo, živo srebro. Vse se ji zdi prečudovito, silno smešno. In se ob vsaki malenkosti na glas zasmeji. Ne more se brzdati!

Ali Francelj! Mrzel se piše, a je najvročekrvnejši v razredu, nemirnež, da mu je celo med otroci treba iskati sličnega. Hodil je v šolo že v mesto; šele pred kratkim so v zeli starši tu v bližini kmetij v najem. Gospodična učiteljica v mestu ga je opisala: »Najboljši učenc. A pri vsaki vragoliji gotovo zraven.« Sestra Franja — dvojčka sta — hodi z njim v prvi razred. Sestra Marija v drugega. Marija je vsa resna. Kakor Madona sedi s svojo pristrizeno glavico v klopi. Franja sedi ob Helčki. Ti dve seveda ne bosta preveč mirni, prezdravi sta. Kar na vsem lepem se začneta objemati — Helčka zlatolaska, Franja z vranječno pristrizeno glavico. A proti Francelju sta še zaspanki! Ta bo moral postati gledališki igravec. Kadar kažem kaj z rokami in ne gledam naravnost vanj, pa se naglo obrnem proti njemu, ima roke vedno v zraku: posnema me, teater igra! Pa mu roke kar omahnejo. In se smehlja, kakor bi bil najnedolžnejši v razredu!

»Ne boš me ukanil, Francelj. Kaj si spet delal?« — Živo in odločno odkima: »Nič!« — »Nič? Ali še lažeš?« — Odkima: »Ne!« — Odkima vsemu! — »Ali si se učil?« — Odkima: »Ne!« — »Bomo videli. Povej mi...« Pa zna. — »Sreča tvoja, da znaš. Sicer bi ostal po šoli.« — Odkima: »Ne!« — »Ne? Prosil te bom!« — Pa se smehlja nedolžno in veselo, kakor da ni storil še nikoli nič hudega in bil še nikoli kaznovan! A sestri pravita: »Vsak dan je doma tepen. Tako poreden je.« — Bog, Bog, kaj le še bo s tem Franceljnom!

Ali Maks, županov. Za Franceljem sedi. Francelj močan, okrogel kakor cmok. Maks droben, rdečeličen. Govornik, da mu ga ni para. Kadar mu namreč ni treba govoriti o tem, kar smo se učili. Sicer je velik molčečnež,

kvečjemu počasen stiskač. A kadar je v nevarnosti, da bo kaznovan, govori kakor najprebrisanejši narodni poslanec.

»Ti, Maks, zadnjič si se pa pri procesiji smejal?« — »Nak! — Ah — hm... Ješovska Urša je rekla, ko jim je bajta gorela: »Naj ta stari klumpet kar zgori, bomo dobili vsaj novo hišo.« — »O ti malopridnež, kako pa prideš zdaj na Ješovsko Uršo?« »Je tudi spodaj pri mostu gorelo, ravno to noč.« — »Kako pa že to veš?« — »Hovnikov Miha je našemu ateju pravil.« — Vse sliši, vse ve. Samo katekizma ne! In kar iztresa te novice. Samo da bi svoje grehe kril! — Ali ga primem: »Domov grede ste se spet topli?« — »Nak! — Ah — hm...« Vrčkovnikov pastir pa se danes preseli. Ferdlu, hlapcu, je uro ukradel. Pa ga je Ferdl že tako pretepel!« — Požira sline, napeto gleda, kaj bom rekel. Včasih se res izmaže. Včasih se mu temeljito ponesreči.

A mnogi sedijo mirno in resno, da jih ni treba nikoli opominjati. Je pač vsak življenje zase, ustvarjen od Boga, po drugačnem zamislu obdaran z drugačnimi lastnostmi...

Kadar jih tako pred sabo gledam, se večkrat na tihem vprašam: »Kaj bo s tem drobižem čez deset, petnajst let?« In se mi nenadoma zazdi, da gledam petdeset stez — kolikor je otrok v šoli. Gredo na razne strani sveta. In so nekatere bele, ravne in gladke. Druge polne kamenja, vzpenjajoče se strmo v višave.

In ne vem, katere naj blagrujem, katere obžalujem...

Griša:

Vrábec.

»Kaj tožiš, vrabček, si še živ?
Kaj prosiš milo — čiv, čiv, čiv?
Čemu prezebaš v snegu plah,
kaj kljuješ led in grebeš mah?

Čemu ti plan, čemu ti vrt,
ko diha zunaj hladna smrt?
Prileti bliže med ljudi,
nazoblji žita se z dlani!

Nebeško sonce greje vse,
še črni trn kali, cvete,
ljubeča srca te sprejmo
v rešetko toplo in gorko.«

»Naj božje sonce greje vse,
naj mene brije zimski mraz, —
v prostosti le bom zdrav in živ,
prijatelj, z bogom! Živ, živ, živ!